

H Ø J E S T E R E T S E M B E D S R E G N S K A B

2009

Højesterets bidrag til årsrapport for domstolene for 2009

1. Tilgang, afvikling og beholdning

1.1. Indkomne sager

Den samlede tilgang af sager faldt i 2009 med 22 % fra 439 i 2008 til 344 i 2009. Det er navnlig antallet af civile ankesager, der er faldet. I forhold til 2006, der var sidste år før domstolsreformen, er den samlede sagstilgang faldet med 41 %. Fordelingen fremgår af tabel 1. Derimod er antallet af indkomne ankesager med procesbevilling steget med 56 % i forhold til 2006. Fordelingen fremgår af tabel 2.

	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Civile anker	274	309	232	171	- 37,6 %	- 26,3 %
Straffeanker	58	38	31	22	- 62,1 %	- 29,0 %
Civile kæresager	99	66	80	76	- 23,2 %	- 5,0 %
Straffekæresager	70	51	28	16	- 77,1 %	- 42,9 %
Andragender	83	66	68	59	- 28,9 %	- 13,2 %
Indkomne sager i alt	584	530	439	344	- 41,1 %	- 21,6 %

	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Civile ankesager	21	17	35	31	47,6 %	- 11,4 %
Straffeankesager	13	13	21	22	69,2 %	4,8 %
Civile kæresager	34	11	29	41	20,6 %	41,4 %
Straffekæresager	23	19	18	6	- 73,9 %	- 66,7 %
I alt	91	60	103	100	9,9 %	- 2,9 %

	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Forvaltningssager i alt	112	143	55	35	- 68,8 %	- 36,4 %
- heraf skattesager	46	72	16	16	- 65,2 %	0 %
- heraf sager vedr. ekspropriation	1	1	0	0	- 100,0 %	0 %
- heraf sager vedr. arbejdsskade	8	11	4	3	- 62,0 %	- 25,0 %
- heraf sager vedr. ansættelsesforhold	1	2	1	0	- 100,0 %	- 100,0 %
- heraf sager vedr. social pension	1	0	0	0	- 100,0 %	0 %
- heraf om lov om patientforsikring	1	5	5	1	0 %	- 80,0 %
- heraf sager vedr. opholdstilladelse	16	20	0	2	- 87,5 %	-
Andre sagstyper	38	32	29	13	- 65,8 %	- 55,2 %

1.2. Tilgangen af **civile ankesager** faldt i 2009 med 26 % fra 232 i 2008 til 171 i 2009. I forhold til 2006 er det et fald på 38 %. Antallet af indkomne civile ankesager med procesbevilling steg med 48 %. Domstolsreformen har haft en markant virkning på antallet af sager vedrørende myndighedsudøvelse

(forvaltningssager), jf. tabel 3. Antallet af disse faldt i 2009 med 36 % i forhold til 2008 og med 68,8 % i forhold til 2006. Af de 171 civile ankesager, Højesteret modtog i 2009, var kun 35 forvaltningssager. Under den tidligere ordning var landsretten 1. instans for skattesager med fri adgang til at anke til Højesteret. Efter domstolsreformen begynder skattesager i byretten. Domstolsreformen har medført et markant fald i antallet af disse. I 2009 modtog Højesteret 16 skattesager mod 46 i 2006.

Civile ankesager er de mest arbejdskrævende, og man bør ved bedømmelse af sagsmængden ikke alene se på antallet af indkomne sager, men også på, hvor mange sager der afsluttes ved dom eller kendelse. Antallet af sager, der falder bort inden hovedforhandling, fordi de hæves, er stort set uændret. Mange af disse sager hæves først efter forberedelsens afslutning, og der har været anvendt ressourcer til forberedelsen, herunder eventuelt til bevisoptagelse og afgørelse af tvister. Stigningen i antallet af procesbevillinger har afgørende betydning for vurderingen af ressourceforbruget.

1.3. Tilgangen af **straffeanker** faldt i 2009 med 29 % fra 31 i 2008 til 22 i 2009. I forhold til 2006 faldt sagstilgangen med 62 %. Faldet fastholder tendensen fra 2008. Faldet er dog ikke nødvendigvis retningsgivende for den fremtidige udvikling, da det vil afhænge af anklagemyndighedens og særligt Procesbevillingsnævnets praksis. Alle 22 modtagne straffeanker i 2009 blev indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvilket er en stigning på 69 % i forhold til 2006.

1.4. Den samlede tilgang af **kæresager** og **andragender**¹ faldt med 14 % fra 176 i 2008 til 151 i 2009. Dette fald dækker over et beskedent fald i antallet af civile kæresager fra 80 i 2008 til 76 i 2009, det vil sige et fald på 5 %. Af de civile kæresager blev 41 indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Dette er i forhold til 2006 en stigning på 21 %.

Antallet af straffekæresager faldt fra 28 i 2008 til 16 i 2009, det vil sige et fald på 43 %. 6 straffekæresager blev indbragt med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, hvilket er et fald på 74 % i forhold til 2006.

Antallet indkomne andragender faldt med 13 % fra 68 i 2008 til 59 i 2009.

¹ Andragender er en fællesbetegnelse for visse anmodninger, der fremsættes såvel inden for den civile retspleje, f.eks. i medfør af retsplejeloven §§ 253, stk. 4 (appel af delafgørelser), 372, 394, stk. 2 (appel efter appelfristens udløb), 392, stk. 1 (kære af delafgørelser), 399 (ekstraordinær genoptagelse eller anke), og inden for strafferetsplejen.

1.2. Afsluttede sager

Det samlede antal af afsluttede sager faldt til 416 i 2009 mod 427 i 2008 svarende til et fald på 2,5 %. Heraf faldt antallet af afgjorte sager afgjort ved dom, kendelse eller beslutning fra 364 i 2008 til 343 i 2009, hvilket svarer til et fald på 6 %. Antallet af hævede sager eller sager sluttet på andet måde steg fra 63 i 2008 til 73 i 2009, hvilket er en stigning på 16 %. I forhold til 2006 er antallet af afsluttede sager ved dom eller kendelse faldet med 29,3 %. Fordelingen fremgår af tabel 4.

TABEL 4 AFSLUTTEDE OG HÆVEDE SAGER						
AFSLUTTET VED DOM/KENDELSE						
Afgørelser	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Dom/kendelse/beslutning						
Civile anker	218	216	195	170	- 22,0 %	- 12,8 %
Straffeanker	57	49	17	21	- 63,2 %	23,5 %
Civile kæresager	70	65	65	70	0 %	7,7 %
Straffekæresager	60	46	26	19	- 68,3 %	- 26,9 %
Andragender	80	57	61	63	- 21,3 %	3,2 %
I alt	485	433	364	343	- 29,3 %	- 5,8 %
HÆVEDE SAGER						
Hævede sager og sager sluttet på anden måde						
Civile anker	52	53	55	61	17,3 %	10,9 %
Straffeanker	3	3	4	3	0 %	- 25,0 %
Civile kæresager	19	7	4	4	- 78,9 %	0 %
Straffekæresager	7	5	0	2	- 71,4 %	-
Andragender	13	8	0	3	- 76,9 %	-
I alt	94	76	63	73	- 22,3 %	15,9 %
Alle afsluttede sager	579	509	427	416	-28,2 %	-2,5%

Antallet af civile ankesager, der blev afsluttet ved dom eller kendelse, faldt i 2009 med 12,8 % til 170 mod 195 i 2008.

Antallet af afsluttede straffeanker, hvori der afsiges dom, steg i 2009 med 23,5 % fra 17 i 2008 til 21 i 2009. Det samlede antal afsluttede straffeanker var i 2009 24 mod 21 i 2008.

Det samlede antal af civile kæresager, der blev sluttet ved dom, kendelse eller beslutning, udgjorde i 2009 70 mod 65 i 2008, hvilket er en stigning på 7,7 %.

Antallet af afgjorte straffekæresager faldt med 26,9 % til 19 mod 26 i 2008, mens antallet af afgjorte andragender steg med 3,2 % fra 61 i 2008 til 63 i 2009.

Nedgangen i antallet af indkomne og afsluttede sager viser, at reformen er ved at slå igennem i Højesteret. Som det fremgår af tabel 2, var der i 2008 en markant stigning i antallet af procesbevillinger. Dette høje niveau er fortsat i 2009, således at de indkomne sager i højere grad vedrører principielle

spørgsmål og derved er mere ressourcekrævende. Det viser sig tydeligst ved straffesager. Under den tidligere ordning drejede de fleste straffesager sig alene om strafudmåling, og Højesteret kunne normalt nå hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 dag, i visse tilfælde endda 2 straffesager på samme dag. Dette er ikke længere muligt, da alle sager nu indeholder principielle spørgsmål og derfor kræver 2 dage til hovedforhandling, votering og domsskrivning. Samme tendens gør sig gældende for de civile ankesager, hvor det ikke længere er muligt at afvikle hovedforhandling, votering og domsskrivning på 1 dag. Hertil kommer, at det på grund af sagernes ændrede karakter i stigende omfang er nødvendigt at behandle sagerne med mere end 5 dommere. Disse virkninger af reformen er både forventede og tilsigtede, idet de indebærer, at Højesteret i stigende omfang kan koncentrere sine ressourcer omkring principielle sager. Der henvises til afsnit 5.

Af tabel 5 fremgår, i hvilket omfang Højesteret i civile ankesager har omgjort eller stadfæstet dommen i den foregående instans. I 76 % af sagerne stadfæstede Højesteret dommen. Stadfæstelse kan ske i henhold til de grunde, der er anført i den indankede dom, eller i det væsentlige i henhold til disse grunde eller med en helt ny begrundelse. I 24 % af sagerne ændrede Højesteret den indankede doms resultat. Ændringsprocenten er på niveau med de to forudgående år.

TABEL 5 UDFALD AF CIVILE ANKESAGER		2006		2007		2008		2009	
Resultat i forhold til den indankede dom:									
Stadfæstelse									
- i henhold til grundene		37		60		49		37	
- i det væsentlige i henhold til grundene		58		53		39		39	
- med ny begrundelse		52		34		50		42	
I alt		147	70 %	147	74 %	138	75 %	118	76 %
Ændring		63	30 %	52	26 %	47	25 %	38	24 %
Resultat i forhold til tidligere instans:									
Østre Landsret									
- Stadfæstelse		92	74 %	78	78 %	87	82 %	60	75 %
- Ændring		32	26 %	22	22 %	19	18 %	20	25 %
I alt		124	100 %	100	100 %	106	100 %	80	100 %
Vestre Landsret									
- Stadfæstelse		36	61 %	57	80 %	37	67 %	45	79 %
- Ændring		23	39 %	14	20 %	33	33 %	12	21 %
I alt		59	100 %	71	100 %	55	100 %	57	57 %
Sø- og Handelsretten									
- Stadfæstelse		19	70 %	10	38 %	14	58 %	8	57 %
- Ændring		8	30 %	16	62 %	10	42 %	6	43 %
I alt		27	100 %	26	100 %	24	100 %	14	100 %

I tabellen er afviste sager ikke medtaget.

1.3. Beholdning

Højesterets beholdning af civile ankesager ultimo 2009 faldt med 63 til 383 i forhold til beholdningen i 2008 på 446, hvilket er et fald på 14,1 %. Højesterets samlede sagsbeholdning faldt med 15,7 %.

TABEL 6 VERSERENDE SAGER

	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Civile ankesager	423	463	446	383	- 9,5 %	- 14,1 %
Sager i alt	482	503	511	431	- 10,6 %	- 15,7 %

2. Gennemløbstid

2.1. Gennemløbstid er den tid, der går fra modtagelsesdatoen til afsendelsesdatoen, det vil sige fra det tidspunkt, sagen modtages, til sagen afsluttes ved dom, kendelse, beslutning eller hæves. Gennemløbstiden indeholder således både den periode, hvor parterne forbereder sagen ved skriftveksling, indhentelse og fremlæggelse af nye beviser, herunder afhøring af parter og vidner (forberedelsestiden), og den periode fra parterne har færdigforberedt sagen, til hovedforhandlingen kan foretages, og dom afsiges (berammelsestiden). Dom afsiges normalt en uge efter, at hovedforhandlingen er afsluttet. Parternes ønsker om ny bevisførelse for Højesteret er afgørende for længden af forberedelsestiden. I de sager, hvor der under forberedelsen bliver behov for at forelægge spørgsmål for andre institutioner, f.eks. Retslægerådet, Arbejdsskadestyrelsen eller EU-domstolen, har retten og parterne imidlertid ingen indflydelse på den del af forberedelsestiden, der går til forelæggelsen. Anderledes forholder det sig ved anden bevisførelse, idet den del af forberedelsestiden, der går til afhøring af parter og vidner, i et ikke ubetydeligt omfang beror på parternes advokater. Det samme gælder den del af forberedelsestiden, der vedrører skriftveksling om processuelle spørgsmål.

TABEL 7 GENNEMLØBSTID I DAGE	2006	2007	2008	2009
CIVILE ANKESAGER				
Med mundtlig hovedforhandling:	765	662	735	715
- heraf forberedelsestid	440	254	320	295
- heraf berammelsestid, hovedforhandling, votering og afsigelse af dom	325	408	407	420
Med skriftlig hovedforhandling:	575	462	474	370
- heraf forberedelsestid	215	150	210	187
- heraf skriftlig procedure, votering og afsigelse af dom	360 ²⁾	311 ³⁾	265 ⁴⁾	183 ⁵⁾
Alle civile ankesager¹⁾	634	572	608	621
STRAFFEANKER				
Straffeanker med hovedforhandling:	153	161	200	193
Alle straffeanker¹⁾	149	156	181	188
KÆRESAGER OG ANDRAGENDER				
Civile kæresager	69	106	98	123
Straffekæresager	59	80	112	101
Andragender	43	53	73	67
Alle kæresager og andragender¹⁾	57	81	91	97

¹⁾ Denne oversigt omfatter også sager, der er hævet eller afvist.

²⁾ Heraf til skriftlig procedure og votering, henholdsvis 179 og 181 dage.

³⁾ Heraf til skriftlig procedure og votering, henholdsvis 191 og 120 dage.

⁴⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 191 og 74 dage.

⁵⁾ Heraf til skriftlig procedure og skriftlig votering, henholdsvis 131 og 51 dage.

2.2. For **civile ankesager**, der i 2009 blev afsluttet ved dom efter *mundtlig* hovedforhandling, faldt den gennemsnitlige gennemløbstid i forhold til 2008 fra 735 dage til 715 dage. For disse sager var forberedelsestiden 295 dage i 2009 mod 320 dage i 2008. Højesteret bestræber sig fortsat på at effektivisere forberedelsen og sørge for, at frister overholdes af advokaterne. Den gennemsnitlige berammelsestid (inklusiv hovedforhandling, votering og afsigelse af dom) steg for disse sager fra 407 dage i 2008 til 420 dage i 2009. Den lange berammelsestid vil først kunne nedbringes, når den store beholdning af verserende sager, jf. tabel 6, der skyldes mange år med et højt niveau af indkomne sager, bliver nedbragt, jf. nedenfor afsnit 5 og notat af 4. februar 2010 om Højesteret og domstolsreformen.

Civile ankesager, der i 2009 blev afsluttet ved dom efter *skriftlig* procedure, havde en gennemsnitlig gennemløbstid på 370 dage mod 474 dage i 2008. Forberedelsestiden i disse sager var på 187 dage, hvilket er et fald i forhold til 2008 (23 dage). I 2009 faldt den resterende periode indtil domsafsigelsen fra 265 dage i 2008 til 183 i 2009. Af denne periode gik i gennemsnit 131 dage med parternes udarbejdelse af skriftlig procedure, mens dommerfuldmægtigens behandling, dommernes votering og domsafsigelse i gennemsnit faldt til 51 dage.

TABEL 8 SKRIFTLIGT BEHANDLEDE CIVILE ANKESAGER						
	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2006	Ændring i % ift. 2008
Udgået til skriftlig behandling	73	69	29	28	-62	-3
Afsagte domme	76	70	62	30	-60	-52
- heraf mundtligt voterede	35	43	60	22	-37	-63

I tabellen er afviste sager ikke medtaget.

Forholdet mellem antallet af mundtlige og skriftlige hovedforhandlinger har betydning for gennemløbstiden inden for den enkelte kategori. I det omfang der aflyses mundtlige hovedforhandlinger, voteres der på disse dage i sager, der er udtaget til skriftlig behandling. Antallet af bortfaldne hovedforhandlinger har retten normalt ingen indflydelse på, idet bortfald i det væsentlige skyldes, at sagerne bliver hævet. I 2009 blev der afsagt 30 domme efter skriftlig hovedforhandling, hvoraf de 22 blev afsagt efter mundtlig votering på en af de dage, hvor en allerede berammet hovedforhandling bortfaldt. De resterende 8 sager blev afgjort efter skriftlig votering, til hvilke der ikke afsættes særlige retsdage, idet sådanne sager cirkulerer mellem de deltagende dommere. Denne behandlingsform anvendes kun i sager, hvor der ikke er væsentlig uenighed om faktum, og normalt kun i tilfælde, hvor parterne er enige om, at formen er hensigtsmæssig. Der er i 2009 udgået færre sager til skriftlig behandling og også afsluttet færre. Dette skyldes navnlig sagernes ændrede karakter efter reformen, jf. punkt 1.2.

2.3. Den gennemsnitlige gennemløbstid for alle afsluttede **straffeanker** var i 2009 188 dage. Det er en stigning på 7 dage i forhold til 2008. Derimod er gennemløbstiden for straffeanker, der afsluttes efter hovedforhandling faldet med 7 dage fra 200 dage i 2008 til 193 i 2009. En egentlig forberedelse af straffeanker med skriftveksling og bevisoptagelse er sjældent forekommende. Hovedforhandling i straffeanker berammes umiddelbart efter, at rigsadvokatens ankemeddelelse er modtaget i forkyndt stand. Berammelsen sker til en af de dage, der i forvejen er reserveret til straffesager, således at de kan behandles inden for en rimelig tid og uafhængigt af berammelsestiden for de øvrige sager. Gennemløbstidens længde afspejler både, at sagerne efter domstolsreformen har ændret karakter og medført et større ressourceforbrug, jf. ovenfor under pkt. 1.2, og at såvel Rigsadvokaten og forsvarerne har vanskeligt ved at nå at forberede sagen og deltage i hovedforhandling indenfor en kortere berammelsestid. Det kan derfor ikke forventes at gennemløbstiden for straffeanker kan nedbringes væsentligt.

2.4. Gennemløbstiden for alle afsluttede **kæresager** og **andragender** steg i 2009 til 97 dage, mod 91 dage i 2008.

3. Organisation og ressourceanvendelse

Ved vurderingen af ressourceanvendelsen skal Højesterets særlige arbejdsopgaver og arbejdsform tages i betragtning.

3.1. Højesterets retssager

Forberedelsen af civile ankesager, der udgør lidt over halvdelen af alle sager, forestås af Højesterets anke- og kæremålsudvalg. Udvalget består af 3 dommere, der, såfremt der opstår tvister under sagsforberedelsen, på skriftligt grundlag tager stilling til spørgsmålet. Det kan f.eks. dreje sig om tilladelse til nye påstande eller anbringender, eller om i hvilket omfang der skal indhentes supplerende oplysninger, afhøres vidner eller foretages syn og skøn. Afgørelse træffes på grundlag af parternes indlæg og en dommerfuldmægtigs skriftlige gennemgang af sagen og tvistepunkterne. Såfremt der tillades afhøring af parter eller vidner, foretages disse af den byret, hvor parterne eller vidnerne har hjemting, eller i Højesteret af en dommerfuldmægtig, der i forvejen kender sagen.

Når forberedelsen er afsluttet, indkaldes advokaterne til et berammelsesmøde med ankeudvalgsformanden, hvor hovedforhandlingens varighed samt spørgsmålet om, hvorvidt sagen er egnet til skriftlig behandling, drøftes. Herved sikres det, at der ikke afsættes unødigt tid til hovedforhandlingen. Som følge af, at sagerne i stigende grad er principielle og tunge, er antallet af retsdage pr. sag steget. Fra 2007 til 2009 er antallet af retsdage pr. sag (civile og straffesager) steget fra 1,6 til 2,2 (en stigning på knap 40 %). På mødet i ankeudvalget bliver tidspunktet for hovedforhandlingen fastlagt og sagen henvist til en af rettens to afdelinger, medmindre sagen skal forhandles skriftligt. Berammelse sker dog ofte telefonisk uden afholdelse af et møde. Ankeudvalgsformanden kan – også mod advokaternes indstilling – beslutte, at en sag skal behandles skriftligt. For at sikre en hensigtsmæssig udnyttelse af den tid, der afsættes til hovedforhandlingen, anmodes advokaterne endvidere om inden hovedforhandlingen at udfærdige en tidsplan herfor.

Det er Højesterets erfaring, at en nedbringelse af berammelsestiden i civile sager til under 6 måneder ikke er realistisk, idet advokaterne i mundtligt behandlede civile sager ofte ikke har mulighed for at møde til hovedforhandlingen inden for en 6 måneders periode.

Siden 2008 har Højesteret haft den ordning, at 2 dommerfuldmægtige indgår i et tæt samarbejde med de førstvoterende dommere om den sag, dommeren forbereder. Bistanden kan blandt andet bestå i undersøgelse af særlige spørgsmål, drøftelser af sagen og udarbejdelse af domsudkast. Ordningen er

også en meget værdifuld del af dommerfuldmægtigenes uddannelse i Højesteret og vil med fordel kunne udvides til alle mundtligt forhandlede sager.

I 2009 blev der givet 31 tilladelser til bevisoptagelser i form af afhøringer af parter og vidner. Af disse blev de 26 foretaget i Højesteret under retsmøder, der ledes af en dommerfuldmægtig. I 2008 var antallet af tilladelser 53, hvoraf 40 afhøringer blev foretaget af dommerfuldmægtige i Højesteret.

I de mundtlige hovedforhandlinger medvirker mindst 5 dommere. I principielle sager og andre sager af særlig vigtighed kan retten bestemme, at der skal medvirke flere dommere. Antallet af dommerdage pr. retssag er efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1, nu steget til 5,4 i 2009 (en stigning på 5 %).

Dette skyldes, at hovedforhandlingerne hyppigere sættes med udvidet dommerantal. Forud for hovedforhandlingen har dommerne gennemgået sagen, den af parterne udfærdigede ekstrakt, parternes sammenfattende processkrifter samt parternes materialesamlinger, hvis omfang varierer, men sædvanligvis er meget omfattende. Dette forberedelsesarbejde er navnlig i civile sager meget tidskrævende. Dommerne voterer straks efter hovedforhandlingens afslutning. Der afsættes normalt lige så lang tid til votering og domsskrivning som til hovedforhandlingen. Det er dog ofte ikke tilstrækkeligt, og domsskrivningen må da fortsættes efter hovedforhandling og votering i andre allerede berammede sager. Dette er nødvendigt, da der normalt ikke afsættes berammelsesfrie dage. I sager, hvor der medvirker 7 dommere, afsættes normalt 2 dage til votering og domsskrivning.

Antallet af medvirkende dommere i de skriftligt behandlede ankesager er som for de mundtligt behandlede. Fordelen ved de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager er, at de kan votes på tidspunkter, hvor der med kort varsel er bortfaldet en berammet hovedforhandling. Dommernes forberedelse i disse sager svarer til forberedelsen i de mundtligt behandlede sager. Dog udgår en del af de ankesager, hvor en part er selvmøder, til skriftlig behandling, hvilket kan gøre forberedelsen af voteringen tungere.

I de mundtligt forhandlede og de skriftligt behandlede, men mundtligt voterede ankesager samt i straffeankesager overværes dommernes votering af en dommerfuldmægtig, der nedskriver voteringerne, som indsættes i voteringsprotokoller i redigeret form. Dette arbejde er meget tidskrævende.

I straffeankesager kan Højesteret kun tage stilling til straffens udmåling, til fortolkning af de straffebestemmelser, som påstås overtrådt, og til, om der foreligger formelle fejl ved behandlingen i de tidligere instanser. Højesteret kan derimod ikke tage stilling til, om beviserne er rigtigt bedømt.

TABEL 9 HOVEDFORHANDLINGERNES VARIGHED

Flere sager, der behandles samlet, tæller kun en gang

	2006	2007	2008	2009
Civile sager¹⁾				
< 1 dag	27	34	9	7
1 dag	63	75	92	105
1½ dag	13	16	6	5
2 dage	6	4	4	5
2½ dage	3			
3 dage	4		1	1
3½ dage			1	
4 dage		1		
4½ dage				
5 dage	2			
> 5 dage				
Straffesager¹⁾				
< 1 dag	51	45	13	18
1 dag	3	2	2	2
1½ dag				1
2 dage			2	
2½ dage				
3 dage		1		

¹⁾ Det er alene den tid, der er afsat til parternes indlæg under hovedforhandlingen, der er opgjort. Den tid, der anvendes til dommernes forberedelse og til votering og domsskrivning, er derimod ikke medtaget.

Kæresager bliver næsten altid behandlet skriftligt. Parterne indgiver således skriftlige indlæg. Sagerne forberedes af en dommerfuldmægtig, der udfærdiger referat og gennemgår forarbejder, litteratur og praksis samt udfærdiger udkast til afgørelse. Voteringen foregår normalt også skriftligt. I kæresager medvirker normalt 3 dommere. En del af kæresagerne er indbragt med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. tabel 6, og angår derfor principielle spørgsmål, hvilket kan nødvendiggøre deltagelse af 5 eller eventuelt 7 dommere. Tyngden af disse sager kan i vidt omfang sidestilles med de skriftligt behandlede civile ankesager. Det sker, at kæresager, evt. på Højesterets initiativ, forhandles mundtligt. Andragender behandles altid skriftligt med indstilling fra en dommerfuldmægtig.

3.2. Andre opgaver

Udover behandlingen af retssager varetager Højesteret en række andre opgaver.

Præsidenten har ansvaret for Højesterets **administrative opgaver**. Opgaverne udføres af Højesterets justitskontor, der ledes af administrationschefen med reference til præsidenten. De administrative opgaver er stigende, ikke mindst på informationsområdet og det personaleadministrative område.

Administrationschefen bistår endvidere præsidenten med behandlingen af blandt andet klager over højesteretsdommere og præsidenter ved landsretterne og Sø- og Handelsretten. Hun behandler også spørgsmål om retsafgift og aktindsigt, der ved tvivlsspørgsmål forelægges retten til afgørelse.

Med henblik på at forbedre den interne information afholder Højesteret hver måned et møde for alle ansatte, hvor retsformændene i Højesterets to afdelinger informerer om sager i den kommende måned af almen interesse.

Højesteret varetager endvidere sekretariatsfunktionen for Den Særlige Klageret, Bibeskæftigelsesnævnet og Rigsretten.

Den Særlige Klageret har sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 1a, stk. 5. Klageretten behandler anmodninger om genoptagelse af straffesager, klager over dommere og andre domstolsjurister og kæresager vedrørende forsvarerudelukkelse. Endvidere behandler Klageretten sager om afskedigelse af dommere og om afskedigelse og uansøgt forflyttelse af andre domstolsjurister. Klageretten består af en højesteretsdommer, der er formand, en landsdommer og en byretsdommer, en advokat og en professor. Både den forberedende sagsbehandling og voteringen i Klageretten foregår skriftligt. Sekretariatsopgaverne består i at forberede sagerne med indhentelse af akter, partshøring og udfærdigelse af referater og udkast til afgørelse, inden sagen rundsendes til votering blandt medlemmerne. Sekretariatsopgaverne varetages af 3 dommerfuldmægtige og 2 kontorfunktionærer.

TABEL 10 DEN SÆRLIGE KLAGERET

	2006	2007	2008	2009	Ændring i % ift. 2008
Antal afgjorte sager					
Genoptagelse	59 ¹⁾	42	111	99	- 10,0 %
Dommersager	66 ²⁾	45	91 ²⁾	86	- 1,0 %
Kæresager (§ 737, § 987)	12	4	6	14	133,0 %
I alt	137	91	208	199	- 4,3 %

¹⁾ Anmodning om genoptagelse blev imødekommet i 5 af sagerne.

²⁾ I en af sagerne blev der udtrykt misbilligelse.

I 2009 var antallet af indkomne sager i Klageretten 166 mod 223 i 2008. Der har i 2009 været et samlet fald i antallet af afgjorte sager, idet der i 2009 blev afgjort i alt 199 sager mod 208 året før. Antallet af klager over dommere eller andre domstolsjurister faldt i 2009 til 86 mod 91 i 2008. Antallet af afgørelser i sager vedrørende genoptagelse faldt fra 111 i 2008 til 99 i 2009, mens kæresagerne steg fra 6 i 2008 til 14 i 2009. Udviklingen i sagsantallet i årene 2006-2009 fremgår af tabel 10. En væsentlig del af de sager, der indkom i 2008, har været under fortsat behandling i 2009, hvorfor der har været en

markant stigning i antallet af verserende sager og dermed ressourceforbrug. Ud over de sager, der fremgår af tabellen, afsluttes et antal sager administrativt af sekretariatet uden votering blandt Klagerettens medlemmer.

Bibeskæftigelsesnævnet har ligeledes sekretariat i Højesteret, jf. retsplejelovens § 47f, stk. 3. Nævnet varetager tilladelses- og tilsynsopgaver i relation til dommers lønnede, faste bibeskæftigelse. Dommere skal således ansøge nævnet om tilladelse til fast, indtægtsgivende bibeskæftigelse, medmindre hvervet er hjemlet ved lov. Nævnet skal også godkende udpegning af dommere fra de overordnede retter til hverv i nævn og råd. Nævnet modtager endvidere årlige indberetninger fra alle dommere vedrørende deres bibeskæftigelse. Nævnet offentliggør hvert år en redegørelse for sin virksomhed og en oversigt over dommernes indtægtsgivende bibeskæftigelse. Redegørelserne findes på nævnets hjemmeside.

Bibeskæftigelsesnævnet består af præsidenten for Højesteret, præsidenterne for de to landsretter, en præsident valgt af de øvrige retspræsidenter, en byretsdommer og to offentlighedsrepræsentanter. Nævnet er etableret med virkning fra den 1. januar 2007. Sekretariatsfunktionen har været ressourcekrævende og har inddraget alle personalegrupper, herunder dommerfuldmægtige. Der blev imidlertid ikke tilført Højesteret yderligere i ressourcer i forbindelse med oprettelse af nævnet. I 2009 behandlede Bibeskæftigelsesnævnets sekretariat 87 sager mod 48 sager i 2008.

Det fremgår nedenfor af tabel 11, at gruppen af øvrige jurister anvender 15 % og gruppen af øvrige personale anvender 7 % af arbejdstiden på sekretariatsfunktionerne i Den Særlige Klageret og Bibeskæftigelsesnævnet.

Endvidere varetager højesteretsdommerne **andre offentlige opgaver** af generel betydning for retsplejen og domstolene. Formandsposten i en række råd og nævn bestrides af højesteretsdommere. Det gælder således bl.a. Procesbevillingsnævnet, bestyrelsen for Domstolsstyrelsen og Dommerudnævnelsesrådet.

Højesteret deltager i vidt omfang i **internationalt samarbejde**, herunder i møder på nordisk og europæisk plan. Som et led i dette arbejde udarbejdes ofte redegørelser på engelsk om nationale retsforhold eller besvares spørgeskemaer til brug for efterfølgende drøftelser i internationale fora. Dette arbejde er tidskrævende både for dommere og fuldmægtige. Da Danmark hverken har forvaltningsdomstole eller

en særlig forfatningsdomstol, er Højesterets deltagelse i internationalt samarbejde mere tidskrævende end i lande med specialdomstole.

Blandt de internationale møder i 2009, hvor repræsentanter for Højesteret har deltaget, ofte med forbedrede indlæg, kan nævnes:

- Deltagelse i Sensitization Workshop with Supreme Courts, Budapest
- Møde i Europarådets rådgivende dommerkomite
- Forfatningsrådets (Conseil Constitutionnel) 50 års jubilæum, Frankrig
- World Conference on Constitutional Justice, Sydafrika
- 40th anniversary of the foundation of the Constitutional Judicature, Cairo
- Generalforsamling i Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions, Luxembourg
- Seminar i Menneskerettighedsdomstolen, den årlige åbning af Menneskerettighedsdomstolen
- Symposium om præjudiciel procedure, EF-domstolen
- Seminar vedr. National Law Case, Bruxelles
- Seminar om e-justice, Athen
- Seminar om Administrative Jurisdictions of the European Union, Tyrkiet
- CCBE (den europæiske advokatsammenslutning) generalforsamling i København. Efterfølgende besøg i Højesteret.
- Besøg i Bhutans High Court og andre domstole
- Besøg i Østrigs Højesteret og forfatningsdomstol
- Deltagelse ved Finlands Højesterets 200 års jubilæum
- Deltagelse ved den svenske regeringsrets 100 års jubilæum
- Deltagelse ved indvielse af den engelske Højesteret
- Nordisk højesteretspræsident-møde, Öland
- Nordisk højesteretsdommer-seminar, Norge
- Nordisk møde for højesteretsbibliotekarer, Finland
- Nordisk administrationschefmøde, Finland
- Board Meetings, Network of Presidents of The Supreme Courts in EU, København og London

Dommere fra Højesteret har virket som dommere ved nordiske processpil i Reykjavik og ved Juridisk diskussionsklubs processpil i København.

Højesteret har i 2009 modtaget en række besøg, hvor de besøgende orienteres om bl.a. Højesterets historie, stilling over for regering og Folketing, det daglige arbejde i retten og om domstolsreformens betydning for Højesteret. Som eksempler på disse besøg kan nævnes:

- Folketinget
- Justitsministeren
- De udenlandske ambassadører i Danmark

Højesteret har endvidere modtaget besøg fra en række byretter og uddannelsesinstitutioner. Også i 2009 havde Højesteret åbnet dørene på Kulturnatten.

Højesteret har i 2009 modtaget et stort antal udenlandske besøgende, herunder:

- Den russiske rigsadvokat
- Dommere fra Japan
- Dommer fra Norge
- Dommer fra Philippinerne
- Delegation fra den tyrkiske forfatningsdomstol
- Delegation fra sydkoreanske domstole
- Delegation fra Thailand

I 2009 etableredes i overensstemmelse med Visionsudvalgets forslag en studieordning, hvorefter Højesteret modtager besøg af dommere fra by- og landsretterne samt Sø- og Handelsretten. Studiebesøget omfatter overværelse af hovedforhandlinger, votering og domsskrivning samt orientering om Højesterets arbejdsform. I 2009 var antallet af besøgende 9 landsdommere og 1 byretsdommer. Der har vist sig meget stor interesse for ordningen, der fortsætter de kommende år.

3.3. Årsværk

Højesteret samlede forbrug af årsværk var i 2009 på 45,18 fordelt på 30,97 årsværk for juridisk personale, heraf 19 årsværk for dommere, 9,31 på kontorphonale og 4,90 på øvrige personale (2 vagtmestre, 1 bibliotekar, 1 IT-medarbejder, 1 køkkenmedhjælper og 5 studenter).

Højesterets samlede forbrug af årsværk var i 2008 på 45,23 fordelt på 30,26 årsværk for juridisk personale, 8,65 årsværk for kontorphonale og 6,32 årsværk for øvrigt personale.

Da hvervet som formand for Procesbevillingsnævnet er en fuldtidsstilling, indgår der 1 dommerårsværk mindre i Højesterets arbejdsfordeling end angivet ovenfor.

Der er i løbet af året foretaget en registrering af den enkelte medarbejders relative arbejdstid fordelt på sagstyper og arbejdsområder. Registreringen er foretaget skønsmæssigt og i det væsentlige månedsvis

af medarbejderne selv. Den registrerede relative arbejdstid omfatter det arbejde, der er en del af Højesterets virksomhed. Heri indgår arbejde i Den Særlige Klageret, Bibeskæftigelsesnævnet og andre råd og nævn, i det omfang arbejdet ikke vederlægges særskilt. Der har i 2009 været en markant stigning i antallet af verserende sager i både Den særlige Klageret og Bibeskæftigelsenævnet, hvilket har medført en forøgelse af ressourceanvendelsen på disse sagsområder.

TABEL 11 TIDSFORBRUG			
Opgjort i procent af den tid, der er anvendt på arbejde i Højesteret			
	Dommere	Øvrige jurister	Øvrigt personale
Straffeanker	10	6	1
Straffekæresager/andragender	4	4	1
Civile anker	73	46	20
Civile kæresager/andragender	7	17	2
Kursusaktivitet	0	3	1
Økonomiforvaltning	0	0	4
Ledelse og administration	3	8	12
Interne udvalg	1	0	1
Edb			11
Vagtmester- og reception			15
Den Særlige Klageret/Bibeskæftigelsesnævnet	1	15	7
Biblioteksopgaver			8
Køkken			8
Andre opgaver	1	1	9
I alt	100 %	100 %	100 %

4. Handlingsplan 2009

Højesterets handlingsplan for 2009 indeholder tiltag på fokusområderne: Kvalitet og retssikkerhed, en udviklende arbejdsplads, effektive arbejdsprocesser og god ressourceudnyttelse samt tiltag i forhold til eksterne relationer. De i handlingsplanen ønskede tiltag er i det væsentlige gennemført i 2009.

Til *forbedring af kvalitet og retssikkerhed* blev der fortsat arbejdet på at nedbringe berammelsestiden.

Disse tiltag er sammenfaldende med effektiviseringstiltagene, som kort omtales nedenfor. Der blev skabt de nødvendige muligheder for at kunne få oplysninger om sagsforløbs enkelte trin med henblik på at opstille interne mål for sagsbehandlingstiderne og nedbringe disse, der blev i straffesager afsat yderligere, fornøden tid til at sikre grundig forberedelse af sagerne og dermed sikre kvaliteten af slutproduktet. Også i 2009 har der på Højesterets initiativ været afholdt et møde med Rigsadvokaten, Advokatrådet og Landsforeningen af beskikkede advokater med henblik på en yderligere kvalitetssikring ved effektivisering og forenkling af forberedelsen og hovedforhandlingen i straffesager. Til støtte for øvrige retters kvalitetsarbejde har Højesteret i 2009 tilbudt dommere fra øvrige retter studiebesøg i Højesteret, jf. pkt. 3.2. ovenfor.

For at sikre en *udviklende arbejdsplads* blev der udarbejdet forskellige personalepolitikker, herunder en lønpolitik, sygefraværspolitik og indledt arbejde om udarbejdelse af kompetenceudviklingspolitik på grundlag af indhentede erfaringer med et nyt koncept for medarbejderudviklingssamtaler. Endvidere blev der udarbejdet handlingsplan til opfølgning på APV-undersøgelsen fra efteråret 2008. Handlingsplanens tiltag blev stort set alle gennemført i løbet af 2009. Der blev endvidere i Samarbejdsudvalget foretaget opfølgning på trivselsundersøgelsen og afholdt medarbejdermøder som opfølgning på ledelsesevaluering.

Til *effektivisering af arbejdsprocesser* blev der foretaget gennemgang arbejdsgange og standardkoncepter, og dommerfuldmægtigenes sagsbehandling blev på visse områder forenklet. På IT-området blev der skabt adgang til hjemmeopkobling, og superbruger- og kontaktpersonordningen blev styrket. Der blev etableret en linksamling for nordiske afgørelser med EU- og Menneskerettighedsaspekter, hvor afgørelser fra de enkelte nordiske lande bliver tilgængelige straks ved afsigelsen.

For at sikre *god ressourceudnyttelse* blev der indført elektronisk tidsregistrering for flekstidsordningerne samt registrering og administration af ferie og andet fravær.

Til forbedring af *eksterne relationer* og Højesterets informationsvirksomhed er domme siden 1. september lagt på hjemmesiden i deres fulde længde umiddelbart efter domsafsigelsen. Reception og vagtstue, publikumsrum og justitskontor blev istandsat. Der blev i december 2009 gennemført en brugerundersøgelse ved Højesteret. Resultatet af brugerundersøgelsen er fremkommet i 2010, og en analyse heraf er iværksat, og nødvendige tiltag i forlængelse heraf vil indgå i Højesterets handlingshandlingsplan for 2010. Brugerundersøgelsen viste et markant ønske om højere grad af digitalisering af domstolene, hvilket område Højesteret støtter ved aktiv deltagelse i den centrale udvikling af nye fælles IT-systemer ved domstolene.

5. Forventninger til de kommende år

Domstolsreformen indebærer en væsentlig ændring af Højesterets opgaver, idet ressourcerne nu i langt højere grad koncentrerer om de centrale opgaver, at sikre retsenhed og afgøre principielle sager. Højesteret har i et notat af 4. februar 2010 belyst reformens indvirkning på tilgangen og karakteren af sagerne. Højesteret har herunder undersøgt domsantal og ankefrekvenser i 1. instanssager anlagt i landsretterne og Sø- og Handelsretten samt antallet af 3. instansbevillinger efter reformen, og på dette grundlag skønnet over antallet af sager i Højesteret, når reformen er slået fuldt igennem. Det forventes, at der til den tid årligt vil komme ca. 135 civile ankesager, ca. 20 straffesager og ca. 50 principielle kæremål. Notatet af 4. februar 2010 indgår som bilag til dette embedsregnskab.

En virkning af reformen er en nedgang i antallet af indkomne sager, men dette modsvares af, at alle de sager, der kommer efter de nye regler, er af principiel karakter og dermed mere ressourcekrævende. Det øgede ressourceforbrug har vist sig ved, at det er nødvendigt at afsætte flere retsdage pr. sag, og at der oftere end før medvirker 7 eller flere dommere. Antallet af retsdage pr. sag er fra 2007 til 2009 steget fra 1,6 til 2,2, og antallet af dommerdage pr. retsdag er - efter i 2007 og 2008 at have været godt 5,1 - nu steget til 5,4 i 2009. I 2009 har Højesteret fortsat behandlet en del civile 2. instans anker i sager fra før reformen, og der er endnu en rest på anslået 150 sager, og stigningen i retsdage og dommertal pr. sag forventes derfor at fortsætte. Det må således forventes, at der - når reformen er slået igennem fuldt ud - vil blive anvendt gennemsnitligt 2,6 retsdage pr. sag (en yderligere stigning på 20 %) og 5,7 dommerdage pr. retsdag (en yderligere stigning på 6 %). På den baggrund er det Højesterets vurdering, at Højesteret med de forventede krav til retsdag pr. sag og dommerdage pr. retsdag og med det hidtidige dommerantal kun lige akkurat klare den forventede sagsmængde med balance mellem den årlige modtagelse og afslutning af sager. Disse forudsigelser om balancen mellem antallet af retsdage og nødvendige dommerantal er behæftet med stor usikkerhed, navnlig fordi de er resultatet af en meget konkret bedømmelse af den enkelte sag og i øvrigt baseret på udviklingen i en forholdsvis kort periode.

Den aktuelle gennemsnitlige gennemløbstid på 2 år for civile ankesager er stadig for lang. Det er Højesterets mål at nedbringe den gennemsnitlige gennemløbstid til 1 år. Det forventes, at den i løbet af et par år kan nedbringes til 1½ år, mens det vil vare yderligere nogle år, før den kommer ned på 1 år. Dette skøn er selvsagt også behæftet med stor usikkerhed.

Det er derfor Højesterets opfattelse, at den nuværende dommerbemanding skal opretholdes, men at udviklingen i sagsmængde og - tyngde samt gennemløbstider løbende skal følges med henblik på nødvendige justeringer.